

Ing. Josef Opluštil

Obranná strategie: vize odpovědnosti

Vláda ČR dne 26. září 2012 schválila obrannou strategii, která je dalším významným dílkem skládky strategických dokumentů, jejichž přijetí si na začátku svého funkčního období vytkla za cíl. Strategie, navazující na obecnější bezpečnostní strategii z roku 2011 a vycházející z Bílé knihy o obraně, reaguje na situaci ve společnosti, z jejíhož povědomí se otázky obrany proti dřívějším dobám vytratily, což může souviset s ukončením povinné vojenské služby nebo s neexistencí jasně identifikovatelného vnějšího nebezpečí. Hlavním sdělením je tedy znovupotvrzení faktu, že obrana státu nadále zůstává záležitostí celé společnosti a v jistém smyslu je tento vztah naléhavější než dříve.

Prolínání vnější a vnitřní bezpečnosti

Nejméně v posledním desetiletí a s nepochybně zvýšenou intenzitou v posledních několika letech lze identifikovat významnější změny bezpečnostního prostředí. Dřívější řád vztahů mezi státy, v rámci něhož byly vytvořeny odpovídající formy obrany, je nyní konfrontován s hrozbami, jejichž charakter je povětšinou nestátní, transnacionální, a má značně komplexní povahu. To vede k několika důsledkům. Stíráním rozdílů mezi vnitřním a vnějším ohrožením se přestává rozlišovat mezi obranou a bezpečností – dnes více než kdy dříve jsou obrana a bezpečnost stranou téže mince. Důsledkem je i potřeba větší spolupráce mezi dříve přísně vyhraněnými mezinárodními organizacemi a rozšiřování polí působnosti každé z nich.

Tyto změny již reflektovala Severoatlantická aliance, která přijala novou strategickou koncepci v roce 2010. Také v EU se tato otázka několik let diskutuje a hledají se praktická řešení v rámci jejího institucionálního uspořádání. ČR vytvořením obranné strategie tyto skutečnosti reflektuje a vytváří spolu s bezpečnostní strategií prostor pro hledání komplexního řešení v rámci ČR.

ČR se nachází uprostřed relativně stabilního prostředí s pevnou garancí své obrany vyplývající z členství v mezinárodních organizacích. To jí však automaticky neizoluje od těch nejpravděpodobnějších hrozeb, které mohou mít dopady bez ohledu na hranice. Z tohoto důvodu je důležité, aby došlo k novému potvrzení zjevné skutečnosti, že ne jenom Ministerstvo obrany, ale i celá vláda, a také především každý jednotlivý občan musí cítit odpovědnost za obranu této země. Obranná strategie toto propojení připomíná a svým způsobem podněcuje debatu o tom, jestli obrana státu má být nadále politickou disciplínou spíše na okraji zájmu, anebo jí bude věnována odpovídající pozornost.

Aktivní přístup k obraně

Nejúčinnější možností jak čelit novým hrozbám je působit přímo v místě jejich vzniku a ovlivnit jejich příčiny. Proto obranná strategie potvrzuje nutnost nadále

udržovat schopnosti pro působení v zahraničních operacích. Ambice v této oblasti byly sice dány do souladu s ekonomickou realitou, avšak současně umožňují flexibilnější využití jednotek vyčleněných pro zahraniční mise. Obranná strategie však také zdůrazňuje skutečnost, že primárním posláním obranného systému státu je obrana území a obyvatel ČR a v rámci kolektivní obrany i území našich spojenců, jejichž bezpečnost je od té naší neoddělitelná. Mezi nástroje tohoto systému kromě běžně známých instrumentů jako všeobecná branná povinnost v případě přímého ohrožení existence nebo demokratického charakteru státu, je i dříve nedoceňovaná podpora spojeneckých vojsk na našem území.

V tomto ohledu nabývá na daleko větší důležitosti institut aktivních záloh, jehož významnou roli obranná strategie potvrzuje. Oživení, zatraktivnění a především pevné zasazení do celkového systému obrany umožní, aby aktivní zálohy, mimo jiné, tvořily skutečný most propojující veřejnost s profesionální armádou.

Obranná strategie potvrzuje jako základní předpoklad obrany působení se spojenci, ať již v případě zahraničních operací nebo obrany našeho, ale i spojeneckého území. Pro co nejefektivnější působení spolu se spojenci je nezbytné, aby byl personál zodpovědný za obranu ČR připraven působit v mezinárodním prostředí a spolupracovat s protějšky ve spojeneckých zemích. K tomu vede řada postupů, jejichž význam obranná strategie zakotvuje. Jedná se o účast v aliančních cvičeních, pravidelné zapojování do mnohonárodních bojových pohotovostních uskupení (NATO Response Force, EU Battlegroup), alianční obranné plánování či přidružení našich jednotek k mezinárodním aliančním sborům. Schopnost společné obrany posiluje i výše zmíněná účast v mnohonárodních zahraničních operacích.

Lze se vyrovnat se snížením obranných výdajů?

Výrazné hospodářské zpomalení v posledních letech a problémy s financováním státních deficitů vedly k drastickému propadu rozpočtu Ministerstva obrany, ale i dalších složek státu přispívajících k obraně. Tento vývoj, který je společný všem evropským zemím, podkopává transatlantickou vazbu právě v době, kdy je ji více než kdy jindy potřebné posilovat. Spojené státy se stále více poohlíží po oblasti Pacifiku a ve své nové směrnicí pro obranné plánování oprávněně očekávají, že evropští spojenci budou schopni více samostatně řešit problémy ve svém sousedství.

Tak jak klesají obranné schopnosti ČR, logicky dochází k nárůstu míry rizika pro našeho občana. V rámci ozbrojených sil pokračující zdrojová nestabilita a podfinancování zvyšuje rizika jejich nevyváženého rozvoje a organizační, personální a především morální destabilizace. Slovy obranné strategie toto může vést „ke ztrátě kvality vojenského personálu, úpadku prestiže vojenského povolání, erozi vojenských schopností státu a oslabení věrohodnosti a politické váhy České republiky“.

Obranná strategie pokračuje v úsilí Bílé knihy přizpůsobit naši obrannou politiku výraznému snížení obranných výdajů. Obranná strategie reaguje úpravou ambic, další dokumenty pak jinými opatřeními, které by měly vést k co nejvyšší efektivitě v rezortu obrany. Obranná strategie stanovuje i další přístupy, které by mohly vést k úsporám nebo synergiím. Mezi ně patří zapojování do projektů budování mezinárodních obranných schopností zejména v případě systémů, jejichž pořízení a provozování není ve zdrojových a technických možnostech České republiky (AWACS, AGS, protiraketová obrana).

Dalším opatřením v tomto směru je posilování regionální spolupráce např. ve formátu visegradské skupiny.

Věnujeme otázkám obrany dostatečnou pozornost?

Prvním pilířem obrany ČR je podle obranné strategie „zodpovědný přístup státu k obraně“. Tímto konstatováním se mj. upozorňuje na odpovědnost politické reprezentace za účinnou a hospodárnou přípravu celého obranného systému. Vždyť zajištění obrany je jedním ze základních a nejstarších úkolů státu, je vlastně veřejnou službou. Současný nepříliš příznivý stav obrany ČR je do značné míry důsledkem nekonceptních škrťů obranného rozpočtu a nepředvídatelného rozpočtového rámce. V některých zemích je obvyklé, že nad významnými a dlouhodobými investicemi, které vybudování obranného systému vyžaduje, existuje nadstranická shoda nebo výše obranného rozpočtu je dokonce stanovena zákonem. Obranná strategie princip předvídatelnosti a stability pro výstavbu obranných kapacit zakotvuje. Pokud bude tento princip v praxi naplněn, pak nepochybně půjde o významnou změnu přístupu k financování obrany, přinejmenším by ale měl vyvolat otevřenou a fundovanou debatu o způsobu přípravy na obranu v rámci českého politického systému, kterou by zodpovědná vláda měla aktivně vést.

Obranná strategie není všelék a jejím schválením práce teprve začíná. Konstatování, že obrana spočívá na třech pilířích, jedním z nichž jsou akceschopné ozbrojené síly, nelze chápat jako alibismus Ministerstva obrany. Ba právě naopak, jde o zdůraznění skutečnosti, která zůstávala nezastřena jenom úzké skupině odborníků. Bez zodpovědného přístupu státu a bez skutečně vnímané občanské povinnosti k obraně státu, bude vždy úsilí Ministerstva obrany a ozbrojených sil polovičaté.

Obranná strategie představuje záměr vlády České republiky k zajištění obrany České republiky v tomto desetiletí. Popisuje základní zásady výstavby a činnosti systému obrany státu, rekapituluje hlavní úkoly ozbrojených sil a aktualizuje politicko-vojenské ambice.

Strategie respektuje platné právní předpisy pro zajištění obrany, zejména Ústavu České republiky a další související zákony.

Strategie vychází z principů, bezpečnostních zájmů a hodnot zformulovaných v *Bezpečnostní strategii České republiky* (2011). Bere v úvahu *Strategickou koncepci NATO* (2010) a příslušné bezpečnostní dokumenty Evropské unie (EU).

**Obranná strategie České republiky: Odpovědný stát a spolehlivý spojenec,
schváleno vládou ČR 26. 9. 2012.**